

درآمدی بر نظریه‌های مدیریت دولتی

نویسندگان

حسن دانائی‌فرد

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

سیدمهدی الوانی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

تهران ۱۳۹۰

سرشناسه	دانشی فرد حسن، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	درآمدی بر نظریه‌های مدیریت دولتی / نویسنده: حسن دانشی فرد، سیدمهدی الوانی.
مشخصات نشر	تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۲۶۰ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۲۲-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	کتب‌نامه
یادداشت	لما به
موضوع	سازمان‌های دولتی - مدیریت
موضوع	علوم اداری
شناسه افزوده	الوانی، سیدمهدی، ۱۳۲۳ -
شناسه افزوده	شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ۱۲۵۱۷ / ۱۴۱۵۸ JF
رده‌بندی دیویی	۳۵۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۲۹۴۲۴۰

دوآمدی بر نظریه‌های مدیریت دولتی
نویسنده: حسن دانشی فرد و سیدمهدی الوانی
چاپ نخست: ۱۳۹۰؛ شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
حروفچینی و آماده‌سازی: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
لیتوگرافی: موج؛ چاپ: شیرین؛ صحافی: سبزواری
حق چاپ محفوظ است.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

- اداره مرکزی: خیابان آفریقا، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه کمان، پلاک ۲۵، کدپستی: ۸۸۷۷۲۵۷۲، صندوق پستی: ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵، تلفن: ۷۰-۸۸۷۷۲۵۶۹، فاکس: ۸۸۷۷۲۵۷۲،
آدرس اینترنتی: info@chinfarhangil.ir، www.chinfarhangil.ir
- مرکز بخش: شرکت بازرگانی کتاب گستر، خیابان آفریقا، بین بلوار نغمید و گلشهر، کوچه کلفام،
پلاک ۷۲، کدپستی: ۱۹۱۵۶۷۲۴۸۳، تلفن: ۴۳-۲۲۱۴۰، ۲۲۰۵۰۳۲۶، فاکس: ۲۲۰۵۰۳۲۶،
آدرس اینترنتی: info@ketabgostar.com، www.ketabgostar.com
- فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبروی در اصلی دانشگاه تهران، تلفن: ۷۸۶-۶۶۴۰۰

فهرست مطالب

پیشگفتار سیزده

بخش اول: آشنایی با مدیریت در بخش دولتی

فصل یکم: آشنایی با مفهوم مدیریت دولتی ۳

مقدمه ۳

مدیران دولتی چه کسانی هستند؟ ۶

خط‌مشی عمومی چیست؟ ۶

چرا باید مدیریت دولتی را مطالعه کرد؟ ۸

۱. متخصصان دانشگاهی ۸

۲. مدیران دولتی ۱۰

۳. سیاستمداران ۱۱

۴. شهروندان ۱۲

نتیجه‌گیری ۱۲

مآخذ ۱۲

فصل دوم: نظریه عامه در مدیریت دولتی ۱۳

مقدمه ۱۳

تأملی بر مفهوم عامه‌محوری در بخش عمومی و خصوصی ۱۴

رویکردهای سه‌بعدی به مفهوم «عامه» در مدیریت دولتی ۱۷

۱. مدل مشتری‌گرایی ۱۷

۲. مدل مالک محوری	۱۸
۳. مدل ارزش محوری	۱۸
رویکرد پنج‌بعدی مفهوم عامه در مدیریت دولتی	۲۲
۱. دیدگاه پلورالیسم: عامه یعنی گروه‌های ذی‌نفع	۲۲
۲. دیدگاه انتخاب عمومی: عامه یعنی مصرف‌کننده	۲۴
۳. دیدگاه قانونگذاری: عامه یعنی نمایندگان منتخب	۲۸
۴. دیدگاه شخصی و خصوصی: عامه یعنی مشتری	۲۹
۵. دیدگاه مدیریت دولتی: عامه یعنی شهروند	۳۱
عناصر اساسی نظریه عمومی عامه در مدیریت دولتی	۳۳
قانون اساسی	۳۵
پرورش شهروند فاضل	۳۶
حسایت نسبت به عامه (جمعی و غیرجمعی)	۳۷
خیرخواهی و عشق‌ورزی به شهروندان	۳۷
نتیجه‌گیری	۳۸
مأخذ	۴۰

بخش دوم: نظریه‌های مبنایی رفتار مدیریتی در بخش دولتی

فصل سوم: نظریه انتخاب عمومی	۴۵
مقدمه	۴۵
نظریه انتخاب عمومی	۴۶
چهار مشکل عمده در ساختار دولت از دیدگاه نظریه انتخاب عمومی	۴۸
اصلاحات دولتی بر اساس نظریه انتخاب عمومی	۵۰
۱. اصلاح نظام پرداخت‌های دولتی و جهت‌گیری به‌سوی یک نظام انعطاف‌پذیر	۵۰
۲. مدیریت نتایج	۵۱
۳. الگوبرداری از نظام‌های سازمانی بخش خصوصی و ایجاد یک سازمان مرکزی	۵۱
۴. لغو انحصارات دولتی	۵۲
کاربرد نظریه انتخاب عمومی	۵۲
نیوزیلند	۵۲

۵۴	 دانمارک
۵۵	 استرالیا
۵۷	 سوئد
۵۸	 نتیجه‌گیری
۵۹	 مآخذ
۶۱	 فصل چهارم: نظریه عاملیت و نظریه خادمیت
۶۱	 مقدمه
۶۲	 نظریه عاملیت
۶۵	 نظریه خادمیت
۶۹	 رابطه اصیل و وکیل از دیدگاه نظریه خادمیت و نظریه عاملیت
۷۱	 نتیجه‌گیری
۷۱	 مآخذ
۷۳	 فصل پنجم: نظریه سازمان‌های دولتی بحران‌پذیر و بحران‌ستیز
۷۳	 مقدمه
۷۶	 سه دیدگاه در زمینه چگونگی ایجاد بحران
۷۷	 سازمان‌های دولتی بحران‌پذیر و بحران‌ستیز
۷۸	 مدل چهارلایه‌ای مدیریت بحران
۸۱	 لایه اول: انسان به عنوان محور اصلی مقابله با بحران
۸۲	 لایه دوم: فرهنگ سازمانی
۸۳	 لایه سوم: ساختار سازمانی
۸۵	 لایه چهارم: استراتژی و سیاست‌های سازمانی
۸۷	 نتیجه‌گیری
۸۸	 مآخذ
۹۱	 فصل ششم: نظریه‌های اعتماد به دولت و مدیریت دولتی
۹۱	 مقدمه
۹۲	 بی‌اعتمادی به دولت: دیدگاه‌های مختلف

عملکرد نظام خدمات عمومی و اعتماد شهروندان به دولت	۹۳
روابط علی	۹۵
رابطه بین عملکرد خدمات عمومی و اعتماد به دولت: مدل‌های شش‌گانه	۹۵
مدل ۱: نظریه عملکرد خرد	۹۶
مدل ۲: تأثیر سازمان‌های مختلف	۹۹
مدل ۳: مدل گسستگی	۱۰۰
مدل ۴: رابطه علی معکوس	۱۰۳
مدل ۵: علیت معکوس تعدیل شده	۱۰۷
مدل ۶: تأثیر غالب	۱۰۹
نتیجه‌گیری	۱۱۱
مأخذ	۱۱۲

بخش سوم: دو چارچوب کلان مدیریت در بخش دولتی

فصل هفتم: مدیریت دولتی جدید	۱۱۷
مقدمه	۱۱۷
دولت مدیریتی و الگوهای مدیریت‌گرایی	۱۲۱
۱. مدیریت‌گرایی؛ ابزاری انگیزشی-اقتصادی	۱۲۱
۲. مدیریت‌گرایی؛ مجموعه‌ای از هنجارها و قوانین	۱۲۱
۳. مدیریت‌گرایی؛ میزانی برای سنجش مصلحت و خیر عامه	۱۲۲
۴. مدیریت‌گرایی؛ فرایندی برای کسب مشروعیت اجتماعی	۱۲۲
۵. مدیریت‌گرایی؛ جهان‌بینی‌ای به سوی مدیریت دولتی	۱۲۳
نتیجه‌گیری	۱۲۴
مأخذ	۱۲۵

فصل هشتم: مدیریت دولتی مردم‌سالار (نهضت خدمات عمومی نوین)	۱۲۷
مقدمه	۱۲۷
زمینه‌های پیدایش مدیریت دولتی مردم‌سالار	۱۲۸
مدیریت دولتی جدید (مدیریت‌گرایی)	۱۲۹
مدیریت دولتی جدید و کاستی‌ها	۱۳۰

۱۳۴	مدیریت دولتی مردم سالار
۱۳۶	ویژگی های مدیریت دولتی مردم سالار
۱۳۹	نتیجه گیری
۱۳۹	مآخذ

بخش چهارم: اخلاق در مدیریت دولتی

۱۴۳	فصل نهم: نظریه اخلاق در سازمان های دولتی
۱۴۳	مقدمه
۱۴۴	دیدگاه های اخلاقی و آثار آن در سازمان
۱۴۴	۱. دیدگاه غایت مندی و نتیجه گرایی
۱۴۵	۲. دیدگاه تعهد اخلاقی به رعایت حقوق افراد
۱۴۵	۳. دیدگاه نسبی گرایی
۱۴۶	۴. دیدگاه اخلاقی مبتنی بر تقوا و پرهیزکاری
۱۴۷	ایجاد نظام اخلاقی یکپارچه در سازمان دولتی
۱۵۰	حفظ و استمرار نظام اخلاقی در سازمان
۱۵۳	نتیجه گیری
۱۵۳	مآخذ

۱۵۵	فصل دهم: نظریه منشور اخلاقی سازمانی
۱۵۵	مقدمه
۱۵۸	ارزش های منشور اخلاق سازمانی
۱۵۸	مصلحت عامه
۱۵۹	مصالح قانونی
۱۶۰	مصالح شخصی
۱۶۱	مصالح سازمانی
۱۶۳	مصالح حرفه ای
۱۶۴	نتیجه گیری
۱۶۵	مآخذ

فصل یازدهم: منشور اخلاق سازمانی در نگاه مولا علی (ع)	۱۶۷
مقدمه	۱۶۷
تعریف منشور اخلاق سازمانی	۱۶۸
یگانگی در مصالح چهارگانه	۱۶۹
مصالح چهارگانه از دیدگاه نهج البلاغه و کلام مولا علی (ع)	۱۷۰
مصلحت عامه	۱۷۰
مصلحت حکومتی و قانونی	۱۷۱
مصلحت سازمانی و حرفه‌ای	۱۷۳
مصلحت شخصی	۱۷۵
منشور چهاروجهی اخلاق سازمانی، زیسته جامعه امروز	۱۷۶
نتیجه‌گیری	۱۷۷
مأخذ	۱۷۷

بخش پنجم: مدیریت دولتی و توسعه

فصل دوازدهم: نظریه سازمان‌های غیردولتی	۱۸۱
مقدمه	۱۸۱
سازمان‌های غیردولتی	۱۸۱
مزایای سازمان‌های غیردولتی	۱۸۴
انواع سازمان‌های غیردولتی	۱۸۵
۱. نقش اجرایی	۱۸۶
۲. نقش تسهیل‌گری	۱۸۷
۳. نقش مشارکت‌جویی	۱۹۰
سازمان‌های غیردولتی و مدیریت توسعه	۱۹۱
سیر تحول سازمان‌های غیردولتی	۱۹۴
مدیریت سازمان‌های غیردولتی	۱۹۵
اثر بخشی سازمان‌های غیردولتی	۱۹۷
رهبری در سازمان‌های غیردولتی	۱۹۹
فرهنگ و سازمان‌های غیردولتی	۲۰۰
ارزیابی سازمان‌های غیردولتی	۲۰۲

نتیجه‌گیری	۲۰۳
مآخذ	۲۰۳

فصل سیزدهم: مدیریت توسعه پایدار	۲۰۷
مقدمه	۲۰۷
دیدگاه‌های سه‌گانه در مورد توسعه پایدار	۲۰۸
مفهوم توسعه پایدار	۲۱۰
تغییر در مفهوم توسعه	۲۱۱
تغییر دیدگاه‌ها در مورد محیط	۲۱۳
مدیریت توسعه پایدار	۲۱۴
اصول مدیریت توسعه پایدار	۲۱۵
۱. اصل پرداخت هزینه از سوی آلوده‌کننده	۲۱۵
۲. اصل ناتوانی در پرداخت هزینه‌ها	۲۱۶
۳. اصل مسئولیت جهانی در توسعه	۲۱۷
مدیریت توسعه پایدار ملی	۲۱۸
سازمان‌های غیردولتی و توسعه پایدار	۲۱۹
توسعه پایدار روستایی	۲۲۰
نتیجه‌گیری	۲۲۱
مآخذ	۲۲۲

فصل چهاردهم: نظریه بهره‌وری پایدار	۲۲۵
مقدمه	۲۲۵
تعارض میان بهره‌وری و توسعه پایدار	۲۲۷
به سوی بهره‌وری پایدار	۲۲۹
اقدامات و طرح‌های ملی در بهره‌وری پایدار	۲۳۰
نگرشی متفاوت به سازمان و بهره‌وری	۲۳۲
فلسفه سازمان بهره‌ور و پایدار	۲۳۶
ویژگی‌های سازمان با بهره‌وری پایدار	۲۳۷
نیاز به نظام جدید اندازه‌گیری بهره‌وری پایدار	۲۳۸

نتیجه‌گیری ۲۳۹

مآخذ ۲۴۰

فهرست اختصارات ۲۴۱

فهرست اعلام ۲۴۳

www.ketab.ir

پیشگفتار

در ایران چهار سطح مدیریتی وجود دارد که هر یک، علاوه بر پرداختن به وظایف تخصصی خود، با دیگر سطوح در تعامل تنگاتنگ است. این چهار سطح عبارت‌اند از: ۱- سطح فرایند خط‌مشی‌ها (رهبری نظام)؛ ۲- سطح خط‌مشی‌ها (مدیریت سیاسی - سه‌گانه)؛ ۳- سطح مدیریت دولتی؛ ۴- سطح بخش خصوصی. در میان این چهار سطح، مدیریت دولتی نقش مهمی در تدوین، اجرا، ارزشیابی، تغییر و خاتمه خط‌مشی دارد. این کتاب به سطح سوم می‌پردازد. پنج بخش ابتدایی که مجموعاً از چهارده فصل تشکیل شده، به موضوع مدیریت دولتی می‌پردازد. در فصل اول مدیریت دولتی به نحوی مختصر معرفی، و درباره دلایل مطالعه آن بحث می‌شود. در فصل دوم، نظریه عامه^۱ در عبارت public administration در قالب دو رویکرد سه‌بعدی و پنج‌بعدی عرضه می‌شود؛ هدف این فصل تعریف public در مدیریت دولتی است. در فصل سوم نظریه انتخاب عمومی به عنوان مبنای نظری نهضت مدیریت دولتی نوین مطرح می‌شود. در فصل چهارم از نظریه عاملیت و خادمیت به عنوان دو نظریه کلان حاکم بر رفتار مدیران دولتی بحث می‌شود. در

1. public

فصل پنجم، نظریه سازمان‌های دولتی آسیب‌پذیر و بحران‌ستیز در قالب مدلی چهارلایه‌ای مطرح می‌شود.

در فصل ششم، نظریه‌های اعتماد به دولت و مدیریت دولتی به صورت مفصل مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ و شش مدل رابطه بین عملکرد خدمات عمومی و اعتماد به دولت معرفی می‌شود. در بخش سوم، دو نهضت مدیریت دولتی یعنی مدیریت دولتی جدید و اداره امور عمومی نوین مورد بحث قرار می‌گیرد و تقابل ارزش‌های این دو نهضت می‌تواند برای خوانندگان جالب توجه باشد. اخلاق موضوع محوری بخش چهارم است که سه فصل را با عناوین ۱- نظریه اخلاق در سازمان‌های دولتی، ۲- نظریه منشور اخلاقی سازمانی، و ۳- منشور اخلاقی سازمانی در نگاه امام علی (ع) در بر می‌گیرد. در بخش پنجم، نظریه سازمان‌های دولتی، مدیریت توسعه پایدار و نظریه بهره‌برداری موضوع بحث است.

بی‌تردید در این کتاب برخی از نظریه‌های مدیریت دولتی مطرح شده است و در چاپ‌های بعدی نظریه‌های دیگری به آن افزوده خواهد شد.

حسن دانانی فرد - سیدمهدی الوانی